

УДК 35.075

Криштанович Мирослав Франкович

професор кафедри педагогіки та соціального управління
Національного університету “Львівська політехніка”,
доктор наук з державного управління

Гонтар Зоряна Григорівна

старший викладач кафедри
права та менеджменту у сфері цивільного захисту
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності,
кандидат наук з державного управління

**МОДЕРНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

***Анотація.** У статті досліджується сутність та основні напрямки модернізації системи державного управління в контексті глобалізації, досліджено її вплив на взаємовідносини між державами. Розкрито визначальні чинники впливу глобалізації на державне управління.*

***Ключові слова:** модернізація, модернізація державного управління, трансформація, глобалізація, державне управління, глобалізаційні процеси, національна держава.*

Криштанович М.Ф., Гонтар З.Г. Модернизация государственного управления в контексте глобализации

***Аннотация.** В статье раскрываются сущность и основные направления модернизации системы государственного управления в контексте глобализации, исследовано ее влияние на взаимоотношения между государствами. Раскрыты определяющие факторы влияния глобализации на государственное управление.*

***Ключевые слова:** модернизация, модернизация государственного управления, трансформация, глобализация, государственное управление, глобализационные процессы, национальное государство.*

Kryshtanovych M.F., Gontar Z.G. Modernization of state administration in the context of globalization

***Annotation.** The article reveals the essence and main directions of modernization of the system of public administration in the context of globalization, its influence on the relations between the states is researched. The determinants of globalization influence on public administration are revealed.*

***Key words:** modernization, modernization of state administration, transformation, globalization, state governance, globalization processes, national state.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Україна як держава перебуває на шляху перезавантаження власних політико-економічної та соціальної систем. Цей процес закономірно супроводжується стійкими

системними конфліктами і кризами, спроможними суттєво вплинути на формування гібридної моделі політичного режиму в державі. Спроба вирішувати гострі проблеми війни і миру, соціального і політичного протистояння, модернізації економіки і політичної системи – і це за відсутності нової та зламані старої інституційної моделі управління й неефективного чинного правового поля – провокують політичний клас на впровадження моделі «керованої демократії». Постійна політико-економічна турбулентність, у якій перебуває Україна (а це найближчі чотири роки), вимагає швидких та ефективних рішень у державі. Країна сьогодні потребує масштабної модернізації всіх сфер життя.

Сьогодні термін «модернізація» стає досить популярним, але й досі відсутнє цілісне бачення цього процесу як у змістовному, так і операційному плані. Не заглиблюючись у термінологічні розвідки, ми виходимо з того, що модернізація – це насамперед комплексний процес реформування чинних і створення нових політичних, правових та соціальних інституцій.

Сутність модернізації – оновлення або створення нових інституцій, що створюють умови для визнання принципів демократії, верховенства права [4]. Важливим елементом модернізації державного управління є докорінна зміна формату спілкування держави та громадян. Тому в цьому контексті ключовим завданням модернізації є забезпечення раціональної організації державних інститутів. Така раціоналізація створює умови, за яких суспільство отримує реальні можливості поліпшувати політичну, управлінську, а відтак і державну політику та розвиватися [5].

Нове покоління суверенних громадян глобалізованого суспільства не задоволене чинним державним управлінням, яке не здатне швидко реагувати на сучасні виклики і загрози.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Більшість дослідників переконані в тому, що світ вступив у так званий «перехідний період»

(А. Мельвіль), «епоху невизначеності», «переломний період», такого ж погляду дотримується Г. Кісінджер, на думку якого «світовий порядок та його складові ніколи ще не змінювалися так швидко, глобально та глибоко, як сьогодні» [2, с. 43]. Водночас, окремі аспекти цієї тематики розглядалися у публікаціях таких учених, як Р. Войтович, В. Юрчишина, В. Мартиненка та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми.

Окрім того, потрібно також дослідити, як глобалізація впливає на взаємовідносини між державами, конкретизувати вимоги та засоби, яким мають відповідати національні інтереси держави для забезпечення модернізації державного управління.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження сутності модернізації державного управління в умовах глобалізації та основних напрямків модернізації системи державного управління в контексті глобалізації.

Виклад основного матеріалу. Модернізація в практичному плані передбачає, зокрема, елементи шокового характеру та здійснення низки реформ у доволі стислі строки. Тому коли йдеться про модернізацію, ми не маємо на увазі якийсь виключно еволюційний процес, що триватиме десятиріччями. Звичайно, багато реформ потребують тривалого часу, проте це не означає, що з ними слід зволікати.

Часто управлінські моделі, що пропонуються нашими зарубіжними партнерами, не завжди враховують національний менталітет, традиції, освіту та соціальний світогляд громадян. Ієрархія проблем і викликів українського суспільства в контексті формування засад ефективної публічної політики іноді не збігається з інституційними моделями розвитку, запропонованими ззовні. За цих умов ефективність управлінської діяльності інститутів публічної влади полягає не лише в реформуванні й удосконаленні аналітичного та організаційного

інструментарію щодо визначення суспільних проблем і викликів, а й у спроможності формувати сучасні інституційні державні та громадські механізми превентивної протидії дезінтеграції суспільно-політичного, економічного, соціального, гуманітарного та інформаційного простору [6].

На зламі тисячоліть глобалізаційні зрушення втягнули людство у вир кардинальних трансформацій. Глобалізація збільшує проникність кордонів, розхитує основи національно-державного суверенітету. Одним із найважливіших напрямків глобальних змін є зміна владних систем і механізмів, формування нових організаційних структур державного управління.

Управління суспільством в умовах суцільних трансформацій актуалізувало завдання досконалого вивчення процесів глобалізації й державного управління. Усвідомлення динаміки взаємозв'язку та взаємодії має особливе значення для поглиблення розуміння сучасних тенденцій розвитку державно-управлінських механізмів і науково-методологічного обґрунтування проведення адміністративної реформи в Україні.

Як і в усьому світі, в Україні зростає прірва між політичною елітою та суспільством, а також втрата довіри населення до інститутів влади. Мінімізувати ці ризики має реформа системи державного управління. Формувати стратегію розвитку держави й суспільства у вигляді ефективної публічної політики без розуміння механізму їх діяльності можуть тільки політичні демагоги й авантюристи. Перспектива полягає у створенні ефективної державної влади в Україні. Дієвість державного механізму визначається здатністю Парламенту, Президента та органів виконавчої влади, взаємодіючи між собою, виробляти та реалізувати єдину цілісну державну політику.

Глобалізація як нове явище привносить у світ більше проблем ніж переваг. В умовах поглиблення і більшого поширення взаємозалежності та взаємозв'язку у світовому співтоваристві суттєво змінюється вертикальне

структурування владних відносин, якісно змінюється зміст міжнародних політичних відносин, зазнає певної трансформації й система державного управління. У результаті кожна держава у світі постає перед потребою протистояти глобалізаційним викликам. Це своєю чергою вимагає створення нових модернізаційних проектів з урегулювання цивілізаційних конфліктів, вироблення ефективних механізмів управління глобалізаційними процесами.

Головним викликом суспільному розвитку в умовах глобалізації постає підміна національного інтересу глобальним. Така підміна реально позбавляє національну державу можливості реалізації власної стратегії суспільного розвитку. На сучасному етапі світового розвитку національний інтерес зазнає такої радикальної трансформації, що вже не може бути ефективною стратегією функціонування національної держави.

Модернізація системи державного управління в контексті глобальної інтеграції зумовлюється внутрішніми і зовнішніми чинниками, відповідно до чого вона може мати як прогресивний, так і регресивний характер, оскільки може створювати належні умови для розвитку окремої держави, а також протистояти розвитку держав.

Процеси глобалізації висувають нові вимоги до системи функціонування національних систем державного управління, що мають стати дієвим та ефектним засобом у вирішенні складних міжкультурних суперечностей, особливо в процесі спільного функціонування національних держав у світовому просторі. Тому, на нашу думку, основним принципом модернізації держави й суспільства має стати реалізація принципу соборності, який би цілком відбивав самобутні цінності. Спільне бачення дня сьогоднішнього й майбутнього в більшості громадян за стриманої підтримки меншості суспільства й забезпечить той суспільний порядок, що буде спроможний якісно переформатовати чинне правове поле, модернізувати або створити нові ефективні чинні інститути

публічної влади. Будь-яка зацікавлена особа, безпосередньо або через громадську організацію, повинна мати змогу зробити свій внесок у розвиток політики та законодавства. Мав рацію Президент США Д. Трамп, коли на зустрічі з Президентом України П. Порошенком 2017 року казав, що Україна – «це не те місце, де просто жити». Проте можна з упевненістю стверджувати, що частина українського політикуму, експерти і громадяни зрозуміли цю фразу не тільки в контексті війни та окупації, а й у контексті оцінки сьогоденного соціального співіснування, публічного управління й очікування змін на краще.

Водночас, у системі державного управління завжди присутній конфлікт інтересів між прогресивною меншістю та консервативною більшістю, яка нічого змінювати не хоче, інноваційні методи діяльності досить часто належно не сприймаються, не кажучи вже про можливість їх реалізації. Тому в цьому контексті в державі має бути створено конкретний державний інститут, який би забезпечував ефективне здійснення процесу модернізації суспільства та основних сфер його життєдіяльності

Глобальна інтеграція як засіб об'єднання держав сприяє налагодженню ефективної взаємодії між ними на всіх інституційних рівнях розвитку суспільства і базується на реалізації ними спільних інтересів. В умовах глобалізації змінюється специфіка систем державного управління, основними механізмами функціонування якої стає адаптація, трансформація та модернізація до нових умов розвитку. Так, зокрема, адаптація становить собою процес прилаштування, пристосування та облаштування системи управління окремої держави до нових умов глобалізаційного розвитку.

Модернізація як один із варіантів суспільного розвитку, що призводить до вдосконалення та нагромадження позитивних змін у соціальній, економічній, культурній та інших сферах, може призвести сучасний транснаціональний світ до повної його невпізнанності. Унаслідок

цього вона породжуватиме й чимало проблем, що можуть спровокувати небезпечний конфлікт, позначиться на специфіці політики національних держав. Саме тому сьогодні йдеться про модернізацію національних систем державного управління, основним принципом якої має стати реалізація принципу соборності, який би цілком відбивав їх самобутні цінності. Некоректним є твердження, що модернізація – це одна з форм наслідування західних стандартів суспільного життя, що безпосередньо можна адаптувати до загальнонаціональних традицій. Різні країни мають рівнозначну цінність, історичну унікальність і самобутність, що в процесі своєї життєдіяльності доцільно примножувати, зберігати, відповідно до цього неприпустимим є видавати свої порядки за еталон і намагатись їх поширювати.

Саме тому сьогодні йдеться про модернізацію національних систем державного управління, яка передбачає модернізацію цінностей суспільного розвитку, що відповідали б змісту національної ідеї (сьогодні вона ще перебуває на етапі свого становлення).

Найбільш складним питанням для сучасної України є пошук принципів і механізмів налагодження взаємозв'язків із глобальним світом, що тим самим дозволить чітко визначити її місце та роль у загальносвітовому просторі. Саме тому Україна так наступально декларує свій максималізм у прагненні якнайшвидше інтегруватись у глобальний простір. Система державного управління України має бути не лише максимально адаптованою до нових глобалізаційних умов розвитку, але й володіти потужним інструментарієм впливу на них, а також використання їх на користь реалізації власних національних інтересів. Це своєю чергою дасть змогу Україні виробити нову геополітичну стратегію, що сприятиме її ефективному, політичному та духовному розвитку. Основною проблемою для України сьогодні є запропонувати такий геостратегічний проект її розвитку, що дозволив би їй посісти гідне місце у світових

глобальних процесах і репозиціонувати її геополітичний статус, щоб він змінив відношення до України загалом з боку світової спільноти.

Висновки з даного дослідження. Таким чином, система державного управління, що існує сьогодні в Україні, незважаючи на неодноразові спроби її реформувати, має рудименти командно-адміністративної системи управління, що ґрунтується на надлишковій централізації повноважень і функцій. Посилення загальної управлінської та адміністративної спроможності державного апарату на основі принципів належного врядування та кращого досвіду глобалізованого світу, перетворення його на ефективний інструмент неперервного і стійкого розвитку України є стратегічним напрямком. У результаті модернізації національної держави зазнає трансформації національна ідентичність, з'являться нові стандарти розвитку, що визначають характер геополітичних змін.

Перспективи подальших розвідок. З огляду на це, модернізація систем державного управління не завжди забезпечує перехід на вищий рівень розвитку. Саме такий аспект визначає перспективи дальшого дослідження розглянутої проблематики в межах науки державного управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гонтар З. Г. Модернізація державного управління в умовах глобалізації / З.Г. Гонтар // Проблеми розвитку публічного управління в Україні: матеріали науково-практичної конференції за міжнародною участю (Львів, 12-13 квітня 2018 р.) Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2018. С.126 - 129.
2. Кісінджер Г. Дипломатія / Г. Кісінджер. – М., 1997. – 710 с.
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 474-р від 24 червня 2016 р., доступно за посиланням: <http://zakon2.rada.gov.ua/>
4. Рада Європи, Європейська конвенція про захист прав та основних свобод людини, доступно за посиланням: http://www.echr. Council of Europe. int/Documents/Convention_ENG.pdf.
5. С. Knill, D. Lehmkuhl. How Europe Matters. Different Mechanisms of Europeanization. European Integration online Papers (EIoP), Vol. 3 (1999) 1. – No. 7.
6. Scharpf F.W. Governing in Europe. Effective and Democratic. Oxford: Oxford University Press, 1999.
7. P. Taylor. The Limits of European Integration. London: Croom Helm, 1983.

Statement of the problem. Ukraine as a state is on its way to re-launch its own political, economic and social system. This process is naturally accompanied by persistent systemic conflicts and crises that can significantly affect the formation of a hybrid model of the political regime in the state. The constant political and economic turbulence in which Ukraine is located (and this is the next four years) requires quick and effective decisions in the state. The country today needs a large-scale modernization of all spheres of life.

Urgency. The essence of modernization is the renewal or creation of new institutions that create conditions for the recognition of the principles of democracy, the rule of law. An important element of the modernization of public administration is a radical change in the format of communication between the state and citizens. Therefore, in this context, the key task of modernization is to ensure the rational organization of state institutions. Such rationalization creates the conditions under which society gets real opportunities to improve political, managerial, and, therefore, to improve public policy and develop.

The purpose of the article is to study the essence of modernization of public administration in the conditions of globalization, and the main directions of modernization of the system of public administration in the context of globalization.

Our task was to study how it affects the relationship between states, to specify the requirements and means that national states must meet to ensure the modernization of public administration.

Summary. Globalization as a new phenomenon brings more challenges to the world. Advantages. In a context of deepening and increasing the interdependence and interconnection in the world community, the vertical structure of power relations substantially changes, the content of international political relations changes qualitatively, undergoes a certain transformation and

a system of state administration. As a result, each nation state faces the need to confront globalization challenges.

The main challenge of social development in the conditions of globalization is the substitution of national interest globally. Such a substitution actually deprives the national state of the opportunity to implement its own strategy for social development.

The modernization of the public administration system in the context of global integration is determined by internal and external factors, according to which it can have both progressive and regressive character, as it can create the proper conditions for the development of a particular state, as well as counteract the development of states.

Conclusion and outcomes. Thus, the system of public administration that exists today in Ukraine, despite repeated attempts to reform it, has rudiments of a command-administrative system of governance, based on excessive centralization of powers and functions. Strengthening the overall managerial and administrative capacity of the state apparatus on the basis of the principles of good governance and the best experience of the globalized world, turning it into an effective instrument for the continuous and sustainable development of Ukraine is a strategic direction. As a result of the modernization of the national state, the national identity of the states undergoes transformation, new standards of development are emerging that determine the nature of geopolitical changes.

Given this, the modernization of public administration systems does not always ensure the transition to a higher level of development. It is precisely this aspect that determines the prospects for further study of the issue under consideration within the framework of public administration science.